

بقلم : آقای مدرسی چهاردهی

مییامای بزرگان

۸ - آخوند ملا محمد کاظم خراسانی از بنیاد گزاران مشروطیت ایران بود، در حدود هزار طلبه دانشمند در پای منبر تدریس او همه روزه می نشستند، در قدرت بیان و تجزیه و تحلیل دانش از سر آمدان زمان بود، در سلامت نفس و پاکدامنی مشهور بود.

شاگردان حوزه درس آخوند، استاد خود را دوست میداشتند، بآراء و عقاید علمی و سیاسی وی سخت معتقد بودند.

در تمام شئون اجتماعی و سیاسی و روحانی ایران، عراق، سوریه، لبنان، افغانستان شاگردان محقق خراسانی در صف اول قرار داشتند، بیشتر اوقات خدمات بزرگی هم انجام دادند.

آخوند کتابی بنام «کفایة الاصول» نوشت.

این کتاب دوره کامل اصول فقه مذهب جعفری است از هنگام تألیف کتاب مزبور تا کنون از کتب زشته عالی درسی بشمار میرود، مکرر کتاب کفایة چاپ و منتشر گردیده.

۹ - شاگردان حوزه درس حاج میرزا حسن شیرازی در سامرا میگویند کتاب کفایه نسخه اصل آن در کتابخانه حاج میرزا حسن شیرازی است، چون آخوند ملا محمد کاظم خراسانی از شاگردان حاج میرزا حسن شیرازی بشمار میرفت ممکن است آراء و عقاید استاد خود را در تألیف کتاب کفایه بکار برده باشد.

هر گاه درست در مطالب کتاب کفایه مطالعه و درس خوانده شود روشن میگردد که کتاب مزبور خلاصه ایست از شرح کتاب «معالم الاصول» تألیف آقا شیخ عبدالکریم اصفهانی و کتاب «فصول» تألیف آقا شیخ محمد تقی اصفهانی با چند آراء

و نظریاتی در اصول فقه از مؤلف کفایه. (۱)

چون کتاب کفایه از کتب درسی حوزه‌های علمی و روحانی گردید، آخرین کتابی است که درس گفته میشود.

اساتید علم‌الاصول فقه کتاب مزبور را حاشیه‌ها و شرح‌ها نوشته که این حواشی از مدارك و مأخذ علم‌اصول فقه فضالی مذهب جعفری بشمار میرود.

۱۰ - حاشیه قوچانی بر کتاب کفایه «بعربی» که با کتاب مزبور مکرر چاپ گردید.

قوچانی از فضالی حوزه علمیه نجف بود و نخستین دانشمندی است که بر کتاب کفایه حاشیه نوشت.

مؤلف بعد از وفات استاد خود در بازگشت به ایران در قصر شیرین بدرود حیات گفت، خدایش رحمت کناد.

۱۱ - شیخ مهدی خالصی از مراجع تقلید مذهب جعفری بود، کتاب کفایه را شرحی نوشت و در بغداد بچاپ رسید.

استادان من که از شاگردان مؤلف کتاب کفایه بودند میگفتند هنگامیکه کتاب خالصی را آخوند دید گفت این کتاب دیگری است و کتاب من هم کتاب جداگانه‌ای است!! آنچه را در کتاب کفایه نوشته‌ام غیر از آن است که خالصی بنام «حاشیه بر کتاب من نوشت».

شیخ مهدی خالصی از بزرگان دانشمندان روحانی بود که در استقلال بین‌النهرین نقش مؤثر داشت. در مشهد هنگام تبعید مسموم گشت و به شهادت رسید گویند فرزندش شیخ محمد خالصی پدر را مسموم کرد.

خدا دانا است!؟

خالصی دو رساله بسیار نفیس در قواعد فقه بعربی تألیف نمود که در مشهد مقدس بچاپ رسید خالصی از طرف فیصل نخستین پادشاه عراق با سایر مراجع تقلید بایران تبعید گردید.

۱ - نگاه کنید بکتاب شرح «معالم‌الاصول» بفارسی ترجمه و شرح بقلم آقاهادی مازندرانی بامقدمه در شرح احوال و آثار مؤلف و مترجم بقلم نگارنده چاپ تهران.

در تاریخ های سیاسی عراق عرب درباره خدمات او مفصلاً نوشته است .
 ۱۲- آقا میرزا ابوالحسن مشگینی از اساتید نجف بود ، همه روزه ده ها طلبه دانشمند در محضر درس او در فقه و اصول حاضر میشدند . در تربیت فضلا و دانشمندان کوشش داشت .

از اساتید پارسا و وارسته حوزه علمی بشمار میرفت . دوره کامل فقه و اصول و یک کتاب در علم حدیث و درایت تألیف نمود که چاپ نشد ، حاشیه بر کفایة الاصول تألیف مشگینی دومر تبه چاپ گردید ، از کتبی است که مورد استفاده اساتید و طالبان اصول فقه مذهب جعفری است ،

۱۳- آقا شیخ عبدالحسین رشتی از اساتید علوم معقول و منقول حوزه علمی نجف بود .

فلسفه و عرفان را در طهران در نزد آقا میرزا شهاب کرمانشاهی (۱) تحصیل نمود ، در نجف از فضایی حوزه درس آخوند ملا کاظم خراسانی و شریعت اصفهانی بشمار میرفت .

یک دوره فقه و اصول را بحر بی تألیف نمود ، کتابی بنام « اطوار » در ادب و علوم متنوعه نوشت که دیدنی است .

گاهگاهی بسبک حافظ غزلیاتی میسرود ، کتابی بنام « کشف الاشتهار » در اثبات مذهب جعفری نوشت که در تهران بچاپ رسید ، شرحی بر کتاب کفایة بحر بی تألیف نمود در دو جلد که در نجف بچاپ رسید .

مؤلف بزرگوار آن کتاب خود را مانند سایر کتب فقه و اصول درسی میگفت ، دانشمندی وارسته و گوشه گیر بود ، بجز عبادت و درس و بحث و تألیف و تصنیف کاری با اجتماع نداشت .

با نگارنده این سطور خویشاوند سببی داشت بدین جهت هر هفته روزهای جمعه ساعتی را در محضر روح پرور او بهره مند میشد .

در تاریخ مشروطیت ایران نقشی را بازیگر بود ، چه آن زمان که در تهران بود از

۱- آقا میرزا شهاب کرمانشاهی کتاب اسفار صدرالدین شیرازی را تصحیح نمود و حواشی نوشت . کتاب مزبور را مکرر در کتابخانه شریعت سنکلیجی در تهران دیدم .

فضای طلبه های روشن فکر بشمار میآمد، بعد برای تکمیل تحصیلات به نجف اشرف مهاجرت کرد.

در حوزة آخوند ملا محمد کاظم خراسانی از عوامل مؤثر بشمار میرفت، در زمان آغاز مشروطیت در نجف روزنامه های بنام «نجف» بفارسی در چهار صفحه بقطع روزنامه های متوسط امروز تهران هفتگی منتشر میشد، نویسندگان و گردانندگان آن جوانان پرشور ایرانی مانند شیخ حسین تهرانی «بعدها چند دوره نماینده مجلس شورا یملی در تهران گردید».

این روزنامه بکوشش شیخ عبدالحسین رشتی، شیخ حسین آیت الله زاده چهاردهی و دیگر فضای ایرانی در نجف در مدت دو سال مرتب چاپ و منتشر گردید. آنانی که میخواهند در تاریخ مشروطیت ایران تتبع و مطالعاتی نمایند بی نیاز از آن نخواهند بود.

کتاب شرح کفایة تالیف شیخ عبدالحسین رشتی شرح سخنان استاد خود محقق خراسانی است و با آراء و نظریات شریعت اصفهانی استاد دیگر خود در کتاب مزبور برشته نگارش کشیده است، مورد استفاده طلاب علم اصول فقه قرار گرفت، شیخ حواشی بر کتاب اسفار نوشت و متجاوز از هشتاد سال زندگانی آرام و آسوده علمی داشت و در هزار و سیصد و هفتاد و سه هجری قمری در نجف وفات کرد. خدایش رحمت کند.

۱۴- آقا سید محمد نجف آبادی اصفهانی (متوفی در ۱۳۵۸ هجری قمری) از استادان علوم معقول و منقول اصفهان بود.

از شاگردان حوزة درس آقا سید محمد کاظم یزدی و آقا سید محمد فشارکی اصفهانی و حاج آقا رضا همدانی و آقا سید اسمعیل صدر اصفهانی و شریعت اصفهانی و آخوند ملا محمد کاظم خراسانی بشمار میرفت.

کتاب «کفایة الاصول» را بعربی در دو جلد شرح نوشت و در اصفهان بچاپ رسید این کتاب خلاصه ایست از عقاید و آراء اصولی آقا سید محمد اصفهانی و شریعت اصفهانی و صاحب کفایة الاصول.